

RAAP-NOTITIE 6097

Ike Buorren in Drogeham

Gemeente Achtkarspelen
Archeologisch vooronderzoek:
een bureau- en inventariserend veldonderzoek

RAAP

1050 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

250 na Chr.

1650 na Chr.

Colofon

Opdrachtgever: Grienbouw

Titel: Ike Buorren in Drogeham, gemeente Achtkarspelen; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: 28 september 2017

Auteur: drs. Y. Boekema

Projectcode: ACIB

Bestandsnaam: NO6097_ACIB

Projectleider: drs. Y. Boekema

Projectmedewerker: T.M. Perger

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 4562352100

Autorisatie: dhr. J.L. van Beek

Bevoegde overheid: gemeente Achtkarspelen

ISSN: 0925-6369

RAAP

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

e-mail: raap@raap.nl

www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2017

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens

- *type onderzoek*: een bureau- en inventariserend veldonderzoek
- *bevoegde overheid*: gemeente Achtkarspelen
- *onderzoekskader*: bestemmingsplanwijziging
- *datum veldonderzoek*: 14 september 2017
- *locatie*:
 - *ligging*: het plangebied ligt in de gemeente Achtkarspelen, in het centrum van Drogeham, ten oosten van de Lytse Wei en ten zuiden van de Ike Buorren.
 - *plaats*: Drogeham
 - *gemeente*: Achtkarspelen
 - *provincie*: Friesland
 - oppervlakte plangebied: ca. 2800 m², waarvan ca. 1100 m² onderzocht moet worden
 - *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 6 oost
 - *centrumcoördinaten (X/Y)*: 203.440/559.730
- *afbakening onderzoekszone*: straal van 550 m rondom het plangebied
- *ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer*: 4562352100
- *documentatie*: De documentatie van het project wordt bij RAAP bewaard onder de projectcode ACIB en wordt binnen een termijn van 2 jaar overgedragen aan het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis.

1.2 Aanleiding en doelstelling

Binnen het plangebied is de bouw van 18 appartementen in 2 gebouwen gepland, met bijbehorende bergingen en parkeerplaatsen. Deze plannen zijn in strijd met het geldende bestemmingsplan, maar de gemeente is bereid het bestemmingsplan onder voorwaarden te wijzigen. Onderdeel hiervan is archeologisch vooronderzoek. Door de gemeente is aangegeven dat de locatie is opgenomen als historische boerderijplaats. Het voorgedeelte van het perceel is door het aanleggen van ondergrondse infra en na de hand de sanering daarvan, reeds verstoort. Het nu voorliggende bouwplan voorziet ook in een bebouwing op het nog relatief niet vergraven achterterrein. Op de Cultuurhistorische Kaart Fryslân is zichtbaar dat het plangebied zich bevindt binnen het terrein van een historische boerderijplaats (Boerd_08898). Daarom dient ter plaatse van het achterterrein een verkennend archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. De doelstelling van het onderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van het plangebied. Hiertoe is inzicht in de bodemopbouw en de gaafheid ervan van belang en dient te worden onderzocht of in het terrein archeologische resten aanwezig zijn.

1.3 Onderzoeksvragen

1. Zijn de archeologisch relevante niveaus intact?
2. Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?
3. Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?
4. Zijn mogelijk nog behoudenswaardige resten van de verwachte boerderijplaats in de ondergrond aanwezig?
5. Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?

1.4 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep. De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.0), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als norm.

RAAP is gecertificeerd voor de protocollen 4001 Programma van eisen, 4002 Bureauonderzoek, 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems), onderdelen proefsleuven en overig, 4004 Opgraven (landbodems) en 4006 Specialistisch onderzoek.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiervoor worden verschillende bronnen gebruikt (zie literatuurlijst). Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Recente tijd			
Nieuwe tijd	C	1945	
	B	1850	
	A	1650	
Middeleeuwen	Laat B	1500	
	Laat A	1250	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	1050
		C: Karolingische tijd	900
		B: Merovingische tijd	725
		A: Volksverhuizingstijd	525
Romeinse tijd	Laat	450	
	Midden	270	
	Vroeg	70 na Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	15 voor Chr.
		Midden	250
		Vroeg	500
	Bronstijd	Laat	800
		Midden	1100
		Vroeg	1800
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2000
		Midden	2850
		Vroeg	4200
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900/5300
		Midden	6450
		Vroeg	8640
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	9700
		Jong B	12.500
		Jong A	16.000
Midden		35.000	
Oud		250.000	

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2.2 Geomorfologie en bodem

- *geomorfologie ontleend aan ARCHIS*: de geomorfologie binnen het plangebied is, wegens ligging in de bebouwde kom, niet gekarteerd. Ter plaatse van Drogeham bevindt zich echter grondmorene al dan niet met welvingen en bedekt met (zwak golvend) dekzand (code 3L2).
- *bodem ontleend aan ARCHIS*: het plangebied is, wegens ligging in de bebouwde kom, niet gekarteerd. In het gebied waarbinnen Drogeham ligt komen echter laarpodzolgronden (code cHn23) voor, bestaande uit lemig, fijn zand. Podzolering ontstaat in relatief hoge en goed ontwaterde gronden. Dit waren in de Steentijd bij uitstek locaties voor nederzettingen.

2.3 Archeologische gegevens

- *bekende archeologische vindplaatsen* volgens het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS2) in een straal van 300 m rond het plangebied:

Het meest noordelijke deel van het plangebied bevindt zich ter plaatse van een terrein met een hoge archeologische waarde (AMK-monumentnummer 15102). Het betreft de dorspkern van Drogeham, daterend vanaf de Late Middeleeuwen.

Circa 425 m ten westen van het plangebied, aan de Tillewei is in 2012 een archeologisch booronderzoek uitgevoerd (OM-nummer 2353977100, Kerkhoven, 2012). Uit de boringen is gebleken dat in het plangebied onder een 30 cm tot 45 cm dikke bouwvoor, pleistoceen zand ligt. Dit is geïnterpreteerd als ten dele verspoeld dekzand. Er is in de top van het pleistoceen (dek-)zand geen bodemvorming herkend. Het pleistocene niveau is afgetopt tot in c.q. onder het archeologisch relevante niveau. Er is geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Circa 550 m ten noorden van het plangebied is in 2008 een booronderzoek uitgevoerd (OM-nummer 2181698100, Van der Kroft, 2008). Tijdens dit onderzoek is in het noordoostelijke gedeelte van het plangebied de rand van een met veen opgevulde depressie aangetroffen. Of het binnen het plangebied een pingoruïne betreft, kan niet worden vastgesteld. Het bodemprofiel in het dekzand buiten de depressie is grotendeels verstoord. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Er is geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen.

2.4 Historische situatie

Op de kaart van Schotanus uit 1718 is zichtbaar dat een groot aantal van de huidige straten destijds reeds aanwezig was. Bewoning vond voornamelijk plaats rond de Lytse Wei, de Tsjerke Buorren en de Buorren. Op de historische kaart van Eekhof uit 1849-1859 is ter plaatse van het plangebied reeds bebouwing zichtbaar.

2.5 Huidige en toekomstige situatie

- *huidig gebruik*: het plangebied betreft momenteel een braakliggend terrein. De voorgaande bebouwing is gesloopt.
- *toekomstig gebruik*: Binnen het plangebied is de bouw van 18 appartementen in 2 gebouwen gepland, met bijbehorende bergingen en parkeerplaatsen.
- *consequentie voor de archeologie*: de geplande bodemingrepen zullen eventueel aanwezige archeologische resten mogelijk verstoren.

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting en advies

- *gespecificeerde archeologische verwachting*: binnen het plangebied kunnen, in de top van het dekzand, archeologische resten uit alle archeologische periodes vanaf de Steentijd worden verwacht. Tevens kunnen resten van de historische boerderij worden aangetroffen.
- *archeologisch advies*: geadviseerd is om in het plangebied een verkennend booronderzoek uit te voeren om de archeologische verwachting te toetsen. Ten behoeve van het onderzoek is een Plan van Aanpak geschreven, waarin de onderzoeksvragen zijn geformuleerd.

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

- *positie boringen*: regelmatig verdeeld
- *gebruikt boormateriaal*: edelmanboor (Ø 7 cm)
- *totaal aantal boringen*: 7
- *minimaal geboorde diepte*: 1,0 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 2,0 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989). De uitgebreide boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel) zijn opgenomen in bijlage 1.
- *locatie boringen bepaald*:aan de hand van de huidige topografie
- *Z-coördinaten boringen*: niet bepaald

3.2 Resultaten

Met name aan de oostzijde van het plangebied is veel puin aangetroffen, ter plaatse van boringen 2 en 6 moest de boring meerdere keren worden verzet wegens ondoordringbaar puin. De bovengrond is binnen het hele plangebied verstoord aangetroffen tot een diepte variërend van 0,55 tot 2,0 m –Mv. Het verstoorde pakket bestaat uit al dan humeus (licht)bruingrijs zand (zwak tot matig siltig, matig fijn) met zandbrokken en (met uitzondering van boring 1) puin-, glas- en/of plasticresten. In boring 4 is in een sterk verstoorde laag tevens geglazuurd en pijpenaardewerk aangetroffen. Dit aardewerk bevindt zich niet in context en is daarom geïnterpreteerd als archeologisch niet-relevant. Naar alle waarschijnlijkheid is het zand waarin het aardewerk zich bevindt van elders aangevoerd. Onder het verstoorde zandpakket bevindt zich (licht)geel zand (zwak tot matig siltig, matig fijn) met humusbrokjes. Het betreft de C-horizont van het natuurlijke dekzand. De top van het dekzand, en daarmee het archeologisch relevante niveau, is in alle boringen afwezig. In boring 4 reikt de verstoring dieper dan 2 m –Mv en is het natuurlijke dekzand niet opgeboord.

4 Samenvatting

4.1 Conclusies

1. Zijn de archeologisch relevante niveaus intact?
De top van het dekzand, het archeologisch relevante niveau, is in het hele plangebied verstoord.
2. Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?
De archeologisch verwachting kan worden bijgesteld naar laag.
3. Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?
Er zijn tijdens het booronderzoek geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van een archeologische nederzetting in het plangebied.
4. Zijn mogelijk nog behoudenswaardige resten van de verwachte boerderijplaats in de ondergrond aanwezig?
In de boringen zijn geen indicatoren aangetroffen die duiden op behoudenswaardige resten van de boerderijplaats. Oude funderingen zijn echter niet op te sporen middels een booronderzoek.
5. Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?
Zie §4.2

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van het booronderzoek wordt de kans klein geacht dat zich binnen het plangebied (intacte) archeologische resten bevinden. De bodem is door de bouw en sloop van de panden die binnen het plangebied hebben gestaan verstoord tot in de C-horizont. Archeologisch vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht. Hierbij dient te worden opgemerkt dat booronderzoek geen geschikte methode is om oude funderingen op te sporen. Indien tijdens de werkzaamheden funderingsresten of andere archeologische resten worden aangetroffen, moet hiervan dan ook direct melding worden gemaakt bij de bevoegde overheid, de gemeente Achtkarspelen.

Literatuur

- Eekhoff, W.**, 1859. *Nieuwe atlas van de provincie Friesland*. Leeuwarden.
- Kerkhoven**, 2012. *Transect-rapport 44*. Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek. Tillewei, Drogeham (Achtkarspelen). Transect, Utrecht.
- Kroft, P. van der**, 2008. Plangebied Drogehamsterfeart 3 te Drogeham, gemeente Achtkarspelen; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek. *RAAP-notitie 2576*. RAAP, Weesp.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Schotanus à Sterringa, B.**, 1718. *Uitbeelding der Heerlijkheit Friesland; zoo in 't algemeen als in haare XXX bijzondere Grietenijen*. François Halma, Ljouwert (Facsimile-uitgave 1979).

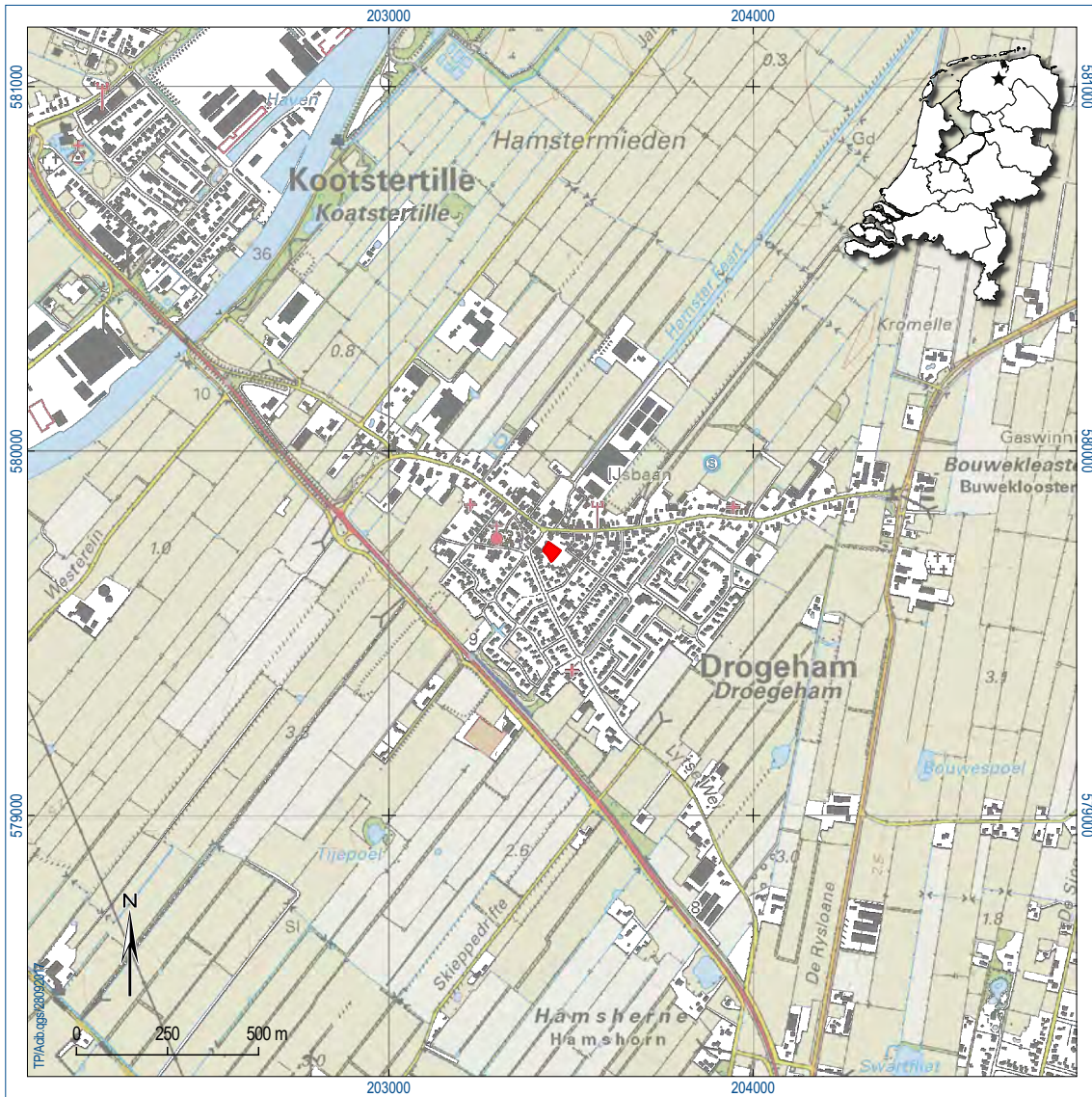
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood). Inzet: ligging in Nederland (ster).

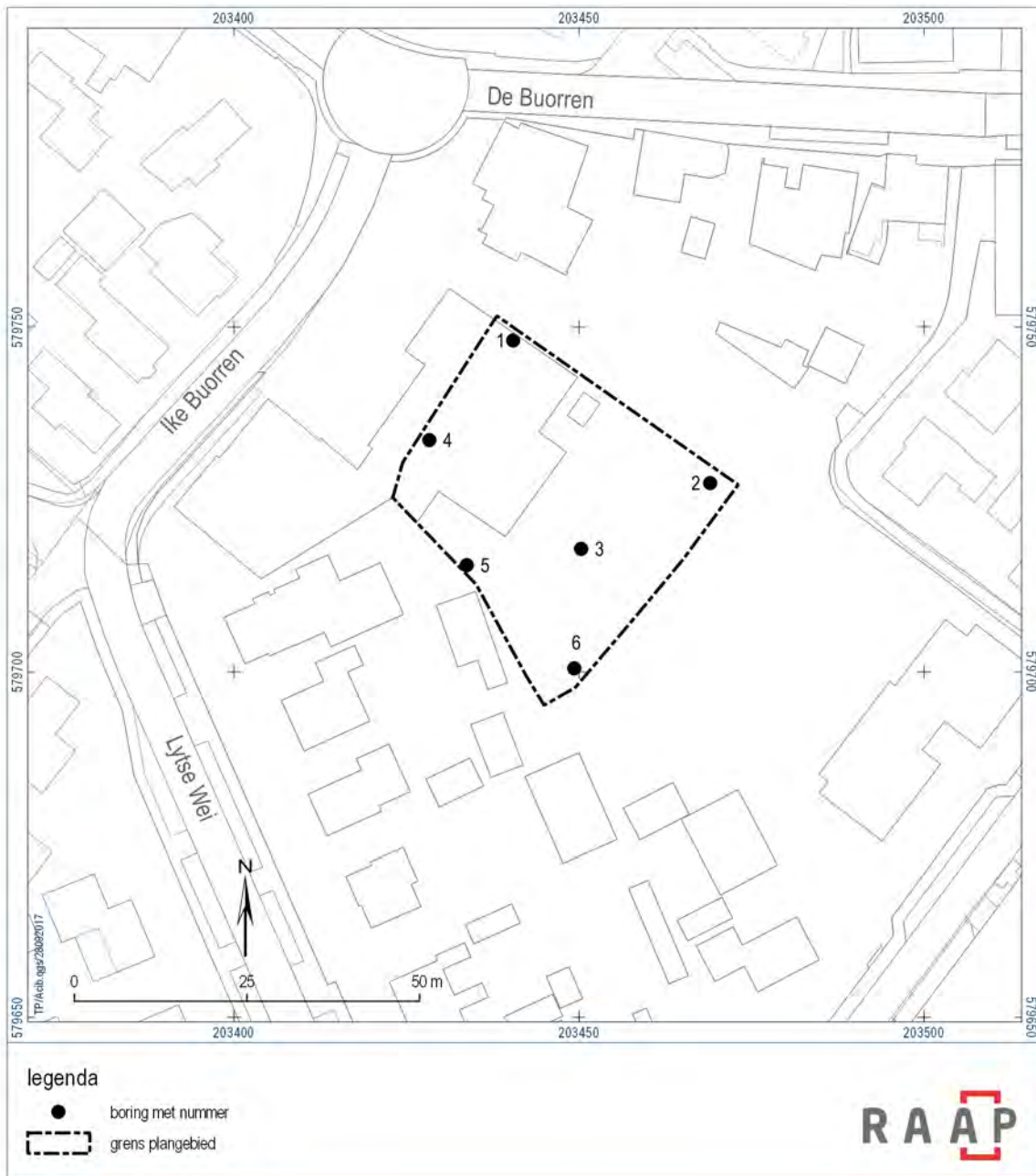
Figuur 2. Boorpuntenkaart

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel)

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood). Inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

(inclusief lithologisch profiel)

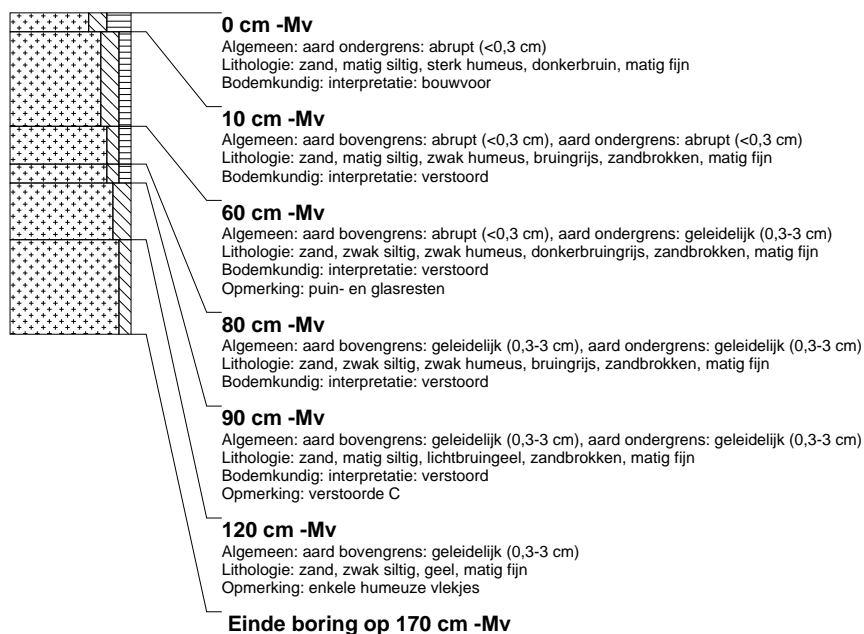
boring: ACIB-1

beschrijver: YB, datum: 14-9-2017, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Achtkarspelen, plaatsnaam: Drogeham, opdrachtgever: Grienbouw, uitvoerder: RAAP Noord

boring: ACIB-2

beschrijver: YB, datum: 14-9-2017, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Achtkarspelen, plaatsnaam: Drogeham, opdrachtgever: Grienbouw, uitvoerder: RAAP Noord

boring: ACIB-3

beschrijver: YB, datum: 14-9-2017, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Achtkarspelen, plaatsnaam: Drogeham, opdrachtgever: Grienbouw, uitvoerder: RAAP Noord

boring: ACIB-4

beschrijver: YB, datum: 14-9-2017, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Achtkarspelen, plaatsnaam: Drogeham, opdrachtgever: Grienbouw, uitvoerder: RAAP Noord

boring: ACIB-5

beschrijver: YB, datum: 14-9-2017, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Achtkarspelen, plaatsnaam: Drogeham, opdrachtgever: Grienbouw, uitvoerder: RAAP Noord

boring: ACIB-6

beschrijver: YB, datum: 14-9-2017, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Achtkarspelen, plaatsnaam: Drogeham, opdrachtgever: Grienbouw, uitvoerder: RAAP Noord

boring: ACIB-7

beschrijver: YB, datum: 14-9-2017, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Fryslân, gemeente: Achtkarspelen, plaatsnaam: Drogeham, opdrachtgever: Grienbouw, uitvoerder: RAAP Noord

